

Recensent: Wout Joling

Jos Smit-Koornstra: 'Niske' Uitgeverij Calbona, Rotterdam, 2011. ISBN: 9789491254116 (Longaandoeningen/Tuberculose/PO/1) Zie ook: www.calbona.nl

Soort boek/Stijl/Ziekte: Niske Haanstra wordt als jong meisje getroffen door tuberculose op haar hoofdhuid. Zij herstelt van de aandoening. Korte tijd later slaat de tbc opnieuw toe in het arme Friese arbeidersgezin. Haar moeder en zus overleven de ziekte niet. Het boek gaat dus over de ziekte tbc, maar is toch vooral het bewogen levensverhaal van Niske, een vrouw die veel tegenslag en verdriet ondervindt maar uiteindelijk tevreden op haar leven terugkijkt en op hoge leeftijd in een verzorgingshuis sterft.

Tuberculose: Is een ernstige, soms besmettelijke bacteriële infectieziekte. Voor de Tweede Wereldoorlog was tbc in Nederland een gevreesde ziekte met vaak fatale afloop. De behandeling bestond uit rust en kuren in 'gezonde lucht'. Met antibiotica is tbc tegenwoordig meestal goed te behandelen. De bacterie is de laatste jaren helaas voor sommige medicamenten minder gevoelig of zelfs resistent geworden. Tbc is vooral een ziekte van de longen maar in principe kunnen alle organen door worden aangetast. De tbc-bacterie veroorzaakt in het lichaam ontstekingen. Er worden als het ware knobbeltjes van bacteriën gevormd (tuberculose betekent eigenlijk knobbeltjesziekte). Longtuberculose uit zich vooral in aanhoudend hoesten, gewichtsverlies, nachtzweeten, pijn in de borst en bloed ophoesten.

Over de schrijver: Jos Smit-Koornstra, een 88-jarige gepensioneerd verpleegkundige en oud-directrice van een verpleeghuis, schreef de biografie van Niske Haanstra, die haar aan het eind van haar leven haar levensverhaal vertelt als zij elkaar ontmoeten in een verzorgingshuis in Hoogezand. In het boek komt de schrijfster voor als "zuster Jos". Van Jos Smit-Koornstra verschenen eerder bij dezelfde uitgever een groot aantal boeken waaronder de roman 'Jopie' en 'Rondreis door Polen'. Zij toont zich een schrijfster met een groot sociaal inlevingsvermogen.

Korte beschrijving: Het boek beschrijft (in 15 hoofdstukken, 180 pagina's) het leven van Niske, die in de eerste helft van de twintigste eeuw opgroeit in een arm arbeidersgezin in Friesland. Op jonge leeftijd krijgt Niske huidtuberculose op haar hoofd, waarvan zij wel herstelt maar als gevolg waarvan zij haar leven lang kale plekken op haar hoofd zal houden. De verhouding met haar norske, liefdeloze vader en haar pesterige broer is slecht, haar moeder en oudere zus daarentegen staan haar zeer na. Het is dan ook een groot verlies als beiden als gevolg van longtuberculose in de zware crisistijd overlijden. Ondanks haar tegenwerkende vader en broer neemt Niske al jong het huishouden en de zorg voor het gezin op zich. Ook tegen de zin van haar vader trouwt ze met haar grote liefde Frans Holwerda, met wie ze gelukkig zal worden en een toekomst opbouwt. Dat is niet in Friesland maar in Groningen, want de kloof met haar familie en milieu wordt zo onhoudbaar dat zij haar geboortestreek verlaat en de rest van haar leven geen contact meer met haar vader zal hebben. Ook dat deel van haar leven, dat zeker niet probleemloos verloopt, wordt uitgebreid beschreven. Maar Niske draagt haar lot blijmoedig en blijft steeds de toekomst met vertrouwen tegemoet treden. Ontroerend is hoe de innige wens van Niske om een dure pruik van echt zilvergrijs haar te kunnen dragen uiteindelijk in vervulling gaat.

Wat viel op: Het boek is in prettige, vlotte stijl geschreven en leest als een boeiende streekroman. Het leven en de vaak droevige omstandigheden in een tijd dat arme gezinnen zonder werk raakten en van de goedheid van anderen afhankelijk werden, is indringend beschreven. Dat geldt ook voor de karakters, die goed zijn uitgewerkt. De hoofdpersoon Niske ontwikkelt zich tot een vrouw met sterke persoonlijkheid, warme menselijkheid, een diep godsbesef en enorme wilskracht. Iemand voor wie je als lezer louter bewondering gaat voelen. Het boek is zeker niet alleen een verhaal over de in die tijd gevreesde ziekte tbc, het is in feite een prachtig tijdsbeeld en een aangrijpend levensverhaal.

Citaten: Pag.7: “Zal de dokter me geen pijn doen?” vraagt het meisje. Haar gedachten zijn alleen maar gericht op wat er straks met haar zal gebeuren bij de specialist. Eerst heeft ze bobbeltjes op haar hoofd gekregen, die zijn open gegaan en nu is het allemaal ontstoken. De huisarts, dokter Siepma had bedenkelijk gekeken en tegen mem gezegd dat ze de huidarts in het ziekenhuis er naar moest laten kijken.’

Pag. 11: ‘Ze raakt in paniek... Hij gaat haar kaal knippen! Wat zullen ze op school zeggen... in gedachten hoort ze de scheldende kinderen: ‘Niske met je kale kop!!!’

Pag. 51: ‘Haar moeder krijgt een hoestbui. Met ontzetting ziet Nieke hoe de zuster toeschiet terwijl het bloed uit haar moeders mond golft. Doodsbleek zakt de vrouw terug in de kussens. Terwijl de zuster opruimt, stuurt ze Niske naar de gang. ‘Je kunt nu beter afscheid nemen, meisje, je moeder is erg moe, ze moet nu slapen.’

Pag. 59: ‘Een uur later vindt haar vader een briefje onder het theeblad met de woorden: Ik ben met Frans mee, veel geluk met tante Trijntje! Maar toen was zijn dochter al buiten bereik. Op weg naar een betere toekomst...’

Pag. 94: ‘De uitslag bevestigt haar vermoeden. De huisarts vertelt haar de uitslag: ‘Volledige verkleving van beide eileiders, waarschijnlijk ontstaan door eerdere tuberculose.’

Pag. 116: ‘Dan zet ze zich op de rand van zijn bed en grijpt zijn hand. ‘t Was fijn, hè?’ Haar man knikt. ‘Mmmoe,’ brengt hij uit. ‘Ja, dat begrijp ik, vijftig jaren met zo’n vrouw als ik, daar zou je ook moe van worden!’ Liefdevol strijkt ze langs zijn wang. Hij glimlacht met zijn linker mondhoek.’